

Parlamentaarsed uudised

Margit Muul (RiTo 3), Eesti Rahvusraamatukogu parlamendiinfo keskuse infospetsialist

Välisriikide parlamentide ülevaates on vaatluse all ajavahemik jaanuar–aprill 2002 ning mõni uudis ka 2001. aasta lõpust. Infoallikaina on kasutatud elektroonilisel teel kättesaadavaid materjale – uudisteagentuuride ETA, BNS ja Reuters andmebaase, Eesti Päevalehe ja Postimehe elektroonilisi arhiive ning EBSCO täistekstandmebaasi.

Bosnia ja Hertsegoviina

Bosnia serblastest parlamendiliikmed kurdavad, et viimasel ajal on neid parlamenditöös ignoreeritud, mitu seaduseelnõu on vastu võetud nende nõusolekuta. Parandusettepanekute tegemisel ei arvestata isegi serblaste tehtud tehnilist laadi parandusi. Serbia parlamendirühma liidri sõnul on lood hoopis teised kahe ülejäänud rahvusrühma, moslemite ja horvaatide tehtud parandusettepanekutega. Serblased kardavad, et selline asjade kulgu mõjub halvasti Bosniale ja Hertsegoviinale ning Euroopa integratsioonile.

BBC Monitoring European – Political, 25.03.2002 (Reuters).

Bulgaaria

2.–8. veebruaril Bulgaarias läbiviidud küsitlus näitas, et 17,8% vastanuist pole rahul parlamendiliikmete tööga ning neljast küsitlusest ainult üks on rahul valitsuse tegevusega. Need on näitajad, mis on oluliselt langenud, võrreldes viimase küsitlusega 2001. aasta septembris. Uuringust selgus, et parlamendi ja valitsuse tegevusega on rohkem rahul üle 50-aastased ja madalama haridustasemega inimesed. Enim on rahulolematuid aktiivses eas linnaelanike hulgas, kellel on kõrgem haridustase. Kui Bulgaarias oleksid parlamendivalimised toimunud 2002. aasta veebruaris, oleks uuringutulemuste põhjal enim hääli saanud sotsialistid – 19%, 15% häältest oleks läinud Simeon II Rahvuslikule Liikumisele ja 14% Demokraatlike Jõudude Liidule.

BBC Monitoring European – Political, 15.02.2002 (Reuters).

Iisrael

Iisraeli parlament võttis 2001. aasta detsembri keskel vastu seaduse, mis keelab armuandmise isikuile, kes on tapnud ideoloogilistel või poliitilistel põhjustel peaministri. Arvatakse, et seadus on suunatud juudi äärmuslase Yigal Amiri vastu, kes 1995. aastal tappis tollase peaministri Yitzhak Rabini.

<http://www.epl.ee/artikkel.php?ID=184839>.

14. märtsil 2002 võttis *Knesset* (Iisraeli parlament) vastu seaduse, mis keelustab parlamendiliikmete külaskäigud nn vaenulikesse riikidesse ja Palestiina omavalitsuse territooriumile. Uue seaduse kohaselt ei tohi saadikud valitsuse või kaitsejõudude eriloata

küllastada Liibanoni, Süüriat, Saudi Araabiat, Iraaki, Jeemenit ja Palestiina omavalitsuse territooriumi. Keelata võib ka üksikisikute külaskäigud, kui nendega seoses on karta ohtu riigi julgeolekule.

<http://www.eta.ee/cgi-bin/eta/one?20020314=0254>.

India

India parlament võttis 17. märtsil vastu palju vaidlusi tekitanud terrorismivastase seaduse. Uue seaduse poolt oli 425 ja vastu 296 saadikut. Opositsiooni arvates võib seadus viia politsei omavolini ning seda võidakse kasutada poliitilistel eesmärkidel opositsiooni või vähemusrahvuste vastu. Uus seadus näeb terrorismi korral ette surmanuhtluse, lubab kahtluseluseid kohtuta kuni 90 päeva kinni pidada ja annab politseile õiguse kontrollida terrorismis kahtlustatavate isikute kirjavahetust.

<http://www.eta.ee/cgi-bin/eta/one?20020326=0307>.

Iraan

Iraanis on tekkinud viimasel ajal probleeme parlamendisaadikute puutumatusena. 2001. aasta detsembris vahistati ja mõisteti 10 kuuks vangi Iraani parlamendisaadik Hossein Loqmanian, keda süüdistati kohtunikekogu ja selle juhi solvamises. Otsuse peale peatas jaanuari algul oma volitused parlamendi spiiker Mehdi Karrubi. Ta kinnitas, et parlamendisaadiku vahistamine oli ebaseaduslik ja pretsedenditu. Karrubi eeskujule järgnes 290-kohalise parlamendi enamik, oma kohale jäi vaid 50 saadikut. Seejärel andis kohtunikekogu juht armu Loqmanianile. Väidetavalt on sõnavõttude eest parlamendis ning poliitilistes üritustes osalemise eest karistatud kohtulikult rohkem kui 60 parlamendisaadikut.

<http://www.epl.ee/artikkel.php?ID=188854>.

Itaalia

6. veebruaril 2002 tühistas Itaalia parlamendi ülemkoda põhiseaduses Savoiate perekonna (endise Itaalia kuningapere) meesliini järglaste Itaaliasse naasmist keelava punkti. Praegu 64-aastane Itaalia kroonita kuningas Vittorio Emanuele põgenes võõrsile rohkem kui 50 aastat tagasi, kui tema isa, Itaalia viimane kuningas Umberto II fašistliku diktatuuri toetamise pärast maalt välja saadeti. 1946. aasta referendumiga lisati Itaalia põhiseadusesse punkt, mis keelas Itaaliat valitsenud Savoiate perekonna meesliini järglastel Itaaliasse naasmise. Pärast Teist maailmasõda on paljud 59 Itaalia valitsusest üritanud seda konstitutsioonipunkti muuta, piisav poolthääle arv õnnestus parlamendis kokku saada alles selle aasta veebruaris.

<http://www.epl.ee/artikkel.php?ID=191131>.

<http://www.epl.ee/artikkel.php?ID=191641>.

Jaapan

Jaapani parlamendi ülemkoja liikmeks sai esimese sisserännanu ja eurooplasena soome päritolu Marutei Tsurunen. Tsurunen kandideeris Jaapani parlamenti 1995., 1998., 2000. ja 2001. aastal. Viimastel valimistel jäi ta napilt parlamendist välja. Ülemkoja liikmeks sai ta käesoleval aastal ühe parlamendiliikme ametist lahkumise tõttu. Tsurunen peab oma ametikohta äärmiselt vastutusrikkaks.

<http://www.eta.ee/cgi-bin/eta/one?20020208=0068>.

Kuveit

Külaskäigul Kuveidi parlamendisaali istus India naissoost parlamendiliige korraks Kuveidi parlamendispikri toolile. Seik ehmatas võõrustajaid, kelle seadused piiravad naiste poliitilisi õigusi. Kuigi Kuveidi naised juhivad diplomaatilisi esindusi ja äriettevõtteid, on neil endiselt keelatud kandideerida valitavatele riiklikele ametikohtadele ja üldvalimistel hääletada. 1999. aastal hääletas parlament kaks korda naistele täieliku poliitilise õiguse andmise vastu. Indialanna käitumist ei võetud siiski solvanguna.

BNS, 5.02.2002, "Naine istus Kuveidi parlamendispikri toolile".

Poola

Poola parlament püüab meediat allutada võimulolijate reegleile. Selline asjade kulg on tõsiselt ärritanud sõltumatu ajakirjanduse pooldajaid ja opositsiooni. Poola Demokraatliku Vasakliidu juhitud valitsus on Poola Raadio- ja Televisioonikomitees sündinud seaduseelnõule teinud täiendusi ning 5. aprillil läbis seaduseelnõu parlamendi alamkojas esimese lugemise.

Poola riigiteleviiooni on viimased kuus aastat juhtinud Demokraatlikule Vasakliidule lähedal olevad isikud ning riigiteleviiooni uudised on hoopis teise rõhuasetusega kui erakanalite omad. Juhtiv opositsioonipartei on seisukohal, et riikliku televiiooni positsiooni tahetakse tugevdada erakanalite arvel. Opositsiooni ärritasid kõige enam erameediat kitsendavad sätted, mille kohaselt ei saa kellegi valduses olla rohkem kui üks telekanal ning üleriigilise ajalehe omanik ei tohi osta üleriigilist telekanalit.

<http://www.postimees.ee/prindi.html?id=53875&rubriik=49>.

Radikaalsete põllumeeste liider Andrzej Lepper jäi Poola parlamendi asespiikri kohast ilma kohatu kõnepruugi tõttu. Tihti võis tema suust kuulda ebatsensuurseid väljendeid ja sõimu teiste Seimi liikmete või ministrite kohta. Ka süüdistas ta paljusid poliitikuid alusetult altkäemaksu võtmises ja korrupsioonis. Selline tegevus läks talle 29. novembril 2001 maksma Poola parlamendi asespiikri koha.

Economist, 15.12.2001, Vol 361, "Pot-Holes on the Road to Brussels".

Portugal

17. jaanuaril 2002 saatis Portugali president Jorge Sampaio laiali parlamendi ning määras üldvalimiste ajaks 17. märtsi. Sellise asjade käigu põhjustas peaminister Antonio Guterresi tagasiastumine seoses tema juhitud sotsialistliku partei lüüasaamisega 16. detsembril toimunud kohalikel valimistel.

17. märtsi parlamendivalimistel võitsid sotsiaaldemokraadid, kes koos konservatiividega asuvad riiki juhtima kuus ja pool aastat valitsenud sotsialistide asemel. Sotsiaaldemokraadid on lubanud hakata erastama riiklikke ettevõtteid, alandada makse ja muuta riik välisinvestoreile atraktiivsemaks, et tuua Portugal välja kehvast majandusseisust. 230-kohalises parlamendis õnnestus neil hõivata 105 kohta.

<http://www.epl.ee/artikkel.php?ID=189179>.

Xinhua, 29.03.2002, "Portugal to Form Center-right Coalition".

Lähemalt loe:

<http://www.postimees.ee/prindi.html?id=51923&rubriik=49>.

Saksamaa

Aprillis reageeris Saksa parlament hiljutisele poliitilise korrupsiooni skandaalile parteide finantseerimist karmistava seaduse vastuvõtmisega. Nimetatud skandaal puhkes Kölnis, kus avastati, et sealsed sotsiaaldemokraadid olid vastu võtnud ebaseaduslikke annetusi. Uue seaduse kohaselt võib partei sissetulekute vale deklareerimise eest määrata kuni kolmeaastase vanglakaristuse. Sularahaannetused ei tohi ületada 1000 eurot ning rohkem kui 50 000 euro suurused annetused tuleb registreerida parlamendis ja avalikustada. Parteidel on keelatud vastu võtta raha annetajailt, kes loodavad saada sellega poliitilisi või majanduslikke soodustusi. Samuti on muudetud karistatavaks suuremate annetuste jaotamine väiksemateks summadeks.

<http://www.postimees.ee/prindi.html?id=50956&rubriik=49>.

BNS, 19.04.2002, "Saksamaa karmistab parteide finantseerimise reegleid".

Slovakkia

Slovakkia parlamendi 112 saadikut 129-st hääletasid otsuse poolt, mis seab kahtluse alla Ungari poolt vastu võetud seadusakti kehtivuse Slovakkias elavate ungarlaste kohta. Nimelt hakkas 1. jaanuarist kehtima seadus, mis võimaldab Ungari naabermaade (sh Slovakkia) etnilistel ungarlastel töötada Ungaris legaalselt kuni kolm kuud, saada Ungaris tasuta kõrgharidust ning sotsiaalset kaitset tagavaid soodustusi. Slovakkia parlamendisaadikute arvates on seadus ohuks Kesk- ja Ida-Euroopa stabiilsusele ja vastuolus Euroopas rakendatavate põhimõtetega rahvusvähemuste kaitsmiseks. Samuti kardetakse, et see seadus võib soodustada Ungari-poolseid territoriaalseid pretensioone ning õhutada nende maade mitteungarlasi esinema ungarlastena.

<http://www.eta.ee/cgi-bin/eta/one?20020207=0233>.

Slovakkia parlament ei kiitnud heaks perekonnaseaduse muutmise ettepanekuid, mis oleksid 1963. aastal vastu võetud ja seni jõus oleva dokumendi viinud vastavusse tänapäeva reaalsusega. Perekonnaseaduse 30. punktis märgitakse, et noorsoo kasvatamisega sotsialismi vaimus peavad tegelema vankumatus ühtsuses nii lapsevanemad, riik kui ka pioneeriorganisatsioon.

<http://www.epl.ee/artikkel.php?ID=191489>.

Suurbritannia

Briti parlamendi alamkojas on kirgi kütnud keeld toita rinnaga lapsi alamkoja ja komisjonide tööruumides. Suurbritannia naisparlamendiliikmeil ebaõnnestus see keeld kukutada, selleks oldi nõus eraldama osa naissaadikute ruumidest. Kõik naisliikmed polnud otsust hääletades üksmeelsed, nii mõnigi pidas lapse rinnaga toitmist alamkoja ruumides naeruväärseks. Oli ka neid, kes arvasid, et sellise otsuse vastuvõtmine oleks näidanud, et laste rinnaga toitmine on Suurbritannias nii sotsiaalselt kui ka kultuuriliselt aktsepteeritud.

Daily Telegraph, 8.03.2002, p14 (Reuters).

Taani

20. novembril 2001 toimusid Taani Kuningriigis parlamendivalimised. Valimised osutusid edukaks liberaalidele ja konservatiividele, ebaõnn tabas seni võimul olnud sotsiaaldemokraate. Suure sammu edasi astus Taani Rahvapartei, kes kogus 12% häältest. 22 kohaga on nad Taani parlamendis suuruselt kolmas partei. Liberaalid said 56, sotsiaaldemokraadid 52 ja konservatiivid 16 kohta. Aastast 1920 olid sotsiaaldemokraadid saanud alati kõige enam kohti *Folketing*'is (Taani parlament), järgmine valitsemisperiood tuleb neil olla opositsioonis, sest valitsuse moodustamise õigus läks seekord liberaalidele ja konservatiividele. Hoopis halvasti läks tsentristlikel demokraatidel, kes alates partei moodustamisest 1973. aastal on pääsenud iga kord parlamenti ning oma häältega toetanud parempoolseid valitsusi. Seekord ei suutnud nad koguda piisavalt hääli ja valimiskünnis jäi ületamata.

Ainus, mis valimistega ei muutunud, on Taani peaministri nimi – Rasmussen. Senine sotsiaaldemokraadist peaminister Poul Nyrup Rasmussen asendus liberaalist peaministri Anders Fogh Rasmusseniga.

Europe, Dec 2001 /Jan 2002, Issue 412, p 25, "Historic Elections in Denmark".

Tatarstan

Tatarstani parlament võttis 19. aprillil vastu vabariigi põhiseaduse uue redaktsiooni, mis varasemaga võrreldes piirab tunduvalt vabariigi suveräänsust. Uues redaktsioonis puuduvad paljud sätted ja lõigud, mis on seotud mõistega "riiklik suveräänsus". Tatarstani staatus on

määratletud kui "Venemaaga ühendatud demokraatlik õigusriik ja Vene Föderatsiooni subjekt". Põhiseaduse järgi kehtib küll oma kodakondsus, kuid samal ajal on kõik Tatarstani kodanikud ka Venemaa kodanikud. Kehtib kaks riigikeelt – tatari ja vene keel. Parlamendispiikri Farid Muhhametšini sõnul on põhiseaduse vastavusse viimisel Venemaa konstitutsiooniga üritatud siiski maksimaalselt säilitada endise põhiseaduse sätteid. Muutustest võib veel välja tuua nt selle, et senise 130 saadiku asemel hakkab Riiginõukogu koosnema 60 saadikust, presidendi vanusepiiri vähendati 35 aastalt 30-le.

BNS, 20.04.2002, "Tatarstani parlament võttis vastu põhiseaduse uue redaktsiooni".

Tšehhi

Tšehhi parlamendi alamkojas jäi kolmandal lugemisel vastu võtmata hariduselu reguleeriv seadus. Uus seadus oleks võimaldanud tudengeil saada õpinguiks madala intressiga laenu, millel on riigi garantii. Selle seaduseelnõuga tulid välja opositsiooni esindajad. Kui 46% rahvast toetas õppemaksu kehtestamist ja oli seaduse vastuvõtmise poolt, siis Tšehhi haridusminister Zeman ei pidanud vajalikuks ühestki eelnõu arutelust osa võtta, väljendades nii oma suhtumist tasulisse haridusse.

Prague Business Journal, 18.02.2002 (Reuters).

Türgi

Türgi parlamendis puhkes detsembri lõpus inimelu nõudnud kaklus. Arutlus parlamendi sissekorraeskirjade üle muutus tuliseks ning sõnavahetus kasvas üle solvanguiks ja käsikähmluseks. 56-aastane saadik püüdis kolleege rahustada, kuid kaks saadikut peksid ta selle eest hoopis läbi, mille tulemusena ta sai infarkti ja suri hiljem haiglas.

<http://www.eta.ee/cgi-bin/eta/one?20011228=0209>.

Türgi parlamendis võeti vastu uus tsiviilkoodeks, mis sätestab perekonnas meestele ja naistele võrdsed õigused. 1030 muudatusest tuleb pidada tähtsaimaks meest kui perekonnapead defineeriva klausli eemaldamist. Lubatud abiellumisvanus on nüüd 18 (varem võisid mehed abielluda 17- ja naised 15-aastaselt). Lastele, kes sünnivad väljaspool abielu, kehtivad samad õigused mis teistele lastele, ka on vallalistel õigus last adopteerida.

Horizons, Winter 2002, Vol 15, Issue 3, p 8, "Turkish women rejoice".

Ukraina

31. märtsil 2002 toimunud Ukraina üldvalimised võitis reformimeelse Viktor Juštšenko blokk Meie Ukraina, kes sai Ülemraadas 112 kohta. 102 kohaga järgnes president Leonid Kutšma valimisliit Ühtse Ukraina Eest, kommunistid said 66 kohta. Parlamenti pääsesid ka sotsialistid, ühinenud sotsiaaldemokraadid ja endise asepeaministri Timošenko blokk. Analüütikute arvates on parempoolne parlament Ukrainale kasulik, sest võimaldab edendada

suhteid Ameerika Ühendriikide ja Euroopa riikidega. Paaril viimasel aastal on analüütikud täheldanud Ukraina sattumist Venemaa kiiluvette.

<http://www.postimees.ee/prindi.html?id=53124>.

<http://www.epl.ee/artikkel.php?ID=200482>.

Loe ka artiklit "Vene poliit tehnoloogid harjutasid Ukrainas kätt" <http://www.postimees.ee/index.html?number=475&op=lugu&id=53490>.

Ungari

21. aprillil 2002 toimusid Ungaris parlamendivalimised, mille võitsid napilt opositsioonis olevad vasaktsentristid. Sotsialistid ja nende liitlased Vabad Demokraadid kogusid kokkuvõttes 386-kohalises parlamendis 198 kohta. Paremtsentriline partei FIDESZ ja Demokraatliku Foorumi allianss said 188 saadikukohta. Sotsialistide ja Vabade Demokraatide liit oli Ungaris koalitsioonis ka aastail 1994–1998. Sotsialistid, kes on välja kasvanud kommunistliku partei reformistlikust tiivast, on lubanud jätkata turumajandusele suunatud poliitikat. Rääkides viimastest valimistest, väärivad märkimist Ungari kodanike kõrge valimisaktiivsus – valimistel osales 73% hääleõiguslikest kodanikest.

<http://www.epl.ee/artikkel.php?ID=202264>.

<http://www.epl.ee/artikkel.php?ID=202213>.

Loe ka artiklit "Ungari valimised näitasid rahva lõhenemist" <http://www.postimees.ee/prindi.html?id=54346>.

Venemaa

3. aprillil 2002 hääletas Venemaa Riigiduum selle poolt, et lõpetada kaks aastat vana kokkulepe, mis andis kommunistidele õiguse juhtida üheksat duuma komiteed ja mandaatkomisjoni, neile kuulus ka duuma spiikrikoht. Seega kaotasid kommunistid Riigiduumas võimu. Tsentristid ja parempoolsed jõud pidasid ennast küllalt tugevaks koalitsiooniks, et kommunistid ilma jätta duuma tähtsatest ametikohtadest. Riigiduum suurima fraktsiooni moodustavad kommunistid jäeti ilma seitsme komitee esimehe kohast, neile jäeti üksnes turismi- ja kultuuri- ning religioonikomitee juhtimine ja esialgu ka spiikri ametikoht. Hiljem loobusid kommunistid ise nimetatud kahe komitee juhtimisest. Varem olid duumakomiteed jagatud peamiselt tsentristide ja kommunistide vahel, nüüd läheb oluliste valdkondade – nagu majandus ja sotsiaalpoliitika – juhtimine parempoolsed liidu kätte, Isamaa – Kogu Venemaa hakkab juhtima kolme komiteed, Jabloko ja Venemaa Regioon kumbki ühte. Kommunistid duumaspiker Gennadi Seleznjov püüdis küll igati hääletust edasi lükata ja pakkus välja, et asja arutatakse presidendi juures, kuid parempoolsed ja Kremli-meelsed ei pidanud seda vajalikuks.

Analüütikud näevad sellises kohtade ümberjagamises pigem ohtu kui kasu, sest nii võivad seni rohkem sõnades protestinud kommunistid kujuneda ähvardavaks protestijõuks.

Kahes järjestikuses duumas kokku kuus aastat töötanud Seleznjov ei andnud esialgu järgi oma parteikaaslaste soovile loobuda ka duuma spiikri ametikohast. Üldiselt on tema spiikrina jätkamise poolt ka Kremli-meelsed fraktsioonid, sest ta levendab suhteid duuma ja kommunistide vahel.

[http://www.postimees.ee/prindi.html?id=53553.](http://www.postimees.ee/prindi.html?id=53553)

[http://www.postimees.ee/prindi.html?id=53600.](http://www.postimees.ee/prindi.html?id=53600)

[http://www.postimees.ee/prindi.html?id=54213.](http://www.postimees.ee/prindi.html?id=54213)